

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prešernova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izjaja vsak četrtak. Narodna lista 60 Din vs inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list v članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, če se posebe. Polit. sek. rač. 11.197. Telefon 5112

Vpliv gospodarske krize na naše šolstvo in učiteljstvo.

II.

O redukciji učiteljskih.

Mnogo skrbi so rodile v naši javnosti vesti, ki se med nami že par mesecev širijo — seveda zopet skrivnostno in zaupno! — o redukciji naše univerze, srednjih šol, učiteljskih in pa meščanskih šol. Razne korporacije in faktorji, ki so več ali manj vsled lokalnih razmer zainteresirani na tem, da se v njihovem področju ta ali oni zavod ne okrne prav nič kljub splošni gospodarski krizi, so celo že v javnosti in na pristojnih mestih izrazili svoje pomisleke proti nameravani ukinitvi. Mislili so seveda, da je bolje zvoniti še pred točo, nego po njej. Zakaj, že danes si v tem oziru prav gotovo še niso na jasnem v podrobnostih niti ne na merodajnih mestih, kaj šele drugod. To je povsem razumljivo. Ukinitve, ali pa tudi samo okrnjenje učnih zavodov ni tako enostavna stvar, ki bi se zamogla izvršiti kar nekako mehanično in na brzo roko. To delo potrebuje temeljitega in vsestranskega preudarka in upoštevanja dejanskih razmer, ki so seveda v vsakem kraju drugačne. Vsak kraj ima prav gotovo svoje tehtne in važne vzroke, da si skuša ohraniti ta ali oni zavod neokrnjen. In če bi o tem odločevali krajevni razlogi in faktorji, bi sploh ne prišlo niti do kake okrnitve, seveda še manj pa do ukinitve državnih zavodov. Ze iz tega sledi, da se mora zadeva ukinitve kakor tudi okrnitve uč. zavodov presojati, pa tudi izvesti iz širših vidikov in na skupni osnovi, ki pa mora biti v vsakem oziru dobro pretehtana.

V narodni skupščini je bilo sicer sprejeto načelo, da se pol milijarde prihrani v glavnem z redukcijo osebnih prejemkov, ne pa toliko z redukcijo števila uslužbencev. Iz tega bi marsikdo lahko sklepal, da ne pride do ukinitve in okrnitve učnih zavodov in ostane torej vse pri starem. Temu pa ni tako, iz enostavnega razloga, ker v sedanjem gospodarsko tako kritičnem položaju ne more in ne sme biti tako. Gospodarska kriza nas boče prav gotovo prisilila, da pride do posameznih ukinitve in okrnitve drž. učnih zavodov. V tem oziru si moramo biti na jasnem, čim prej je tem bolje.

Presegalo bi okvir tega članka, če bi razpravljalo o ukinitvi vseh kategorij državnih učnih zavodov. Zato se hočem omejiti samo na tiste, na katerih sloni vzgoja in izobrazba širokih plasti naroda in na katerih je predvsem zainteresirano učiteljstvo naše banovine. Pri nas imamo sedem učiteljskih: 2 državni moški, 2 drž. ženski in 3 privatna ženska. Ze številčno razmerje samo med moškimi in ženskimi učiteljski ni zdravo za normalne razmere, kaj šele za prilike, katere nam nalaga gospodarska kriza. Posledice tega nezdravega sorazmerja se že pojavljajo in niso prav nič razveseljive. Število učiteljev pada, število učitelje pa raste. Sedaj je pri nas ta razlika že izdatno presegla ravnovesje in je menda še komaj ena tretjina moških učnih oseb in dve tretjini pa ženskih. In ako bi se to še nekaj let v tem pravcu nadaljevalo, bomo kmalu govorili že o četrtini, potem o petini, šestini itd. moških učnih oseb.

Nikakor nočem podcenjevati ali pa omalovaževati bodisi šolskega ali pa izvenšolskega dela naših tovarišev. Ampak tako veliko nesorazmerje ni več zdravo niti ne naravno. To uvidi vsak, ki hoče biti objektivni. Uvideva pa to tudi ljudstvo, ki ni še nikoli tako odločno poudarjalo želje in zahteve po moških učnih osehah, kakor to poudarja v sedanjem času. Tudi izvenšolsko delo v raznih

panogah zahteva največje moško moč. Sicer bi mnogo od tega dela zmogle tudi naše tovarišice, če bi bile zato pripravljene in vzgojene. Pa niso bile, kar seveda ni njihova direktna krivda. Saj tudi učitelji vsaj po veliki večini niso bili, in vendar so se morali vživeti v tako delo in ga tudi opravljati, ker so to zahtevale krajevne prilike. O enakopravnosti obeh spolov sicer mnogo govorimo in pišemo, a je še zdaj nismo dosegli in je tudi še ne bomo tako hitro iz enostavnega razloga, ker se mora ta problem razvijati normalno, za kar potrebuje dovolj časa, sicer privede do — poloma. — Pa to je drugo poglavje.

Tudi število učiteljskih sploh je v naši banovini previsoko. Radi tega se je ustvarila nadprodukcija in smo prišli prvič od obstoja našega stanu tako daleč, da govorimo danes pri nas o brezposelnih učiteljih in učiteljicah, katerih število bode že letos preseglo pol tisoča. Zato je državna uprava prisiljena iskati in najti regulativ v tem oziru. Izvesti bi ga morala, četudi bi bile razmere povsem normalne in bi je v to ne silila nobena gospodarska kriza. Slednja bo le pospešila rešitev tega vprašanja.

Iz navedenega sledi, da pride tudi pri nas do ukinitve učiteljskih, kar je povsem naravno. Prav tako je naravno, da bodo ukinjena, deloma morda pa samo okrnjena, ženska učiteljska. Za moška je več kot gotovo, da bodo ostala v dosedanjem obsegu. Samo na sebi se sedaj vsiljuje vprašanje, katera ženska učiteljska naj se ukinejo, oziroma okrnejo: državna ali privatna in pa v kolikem obsegu.

Za državo bi seveda bilo v sedanjih gospodarski krizi najenostavnejše, če bi ukinita državni ženski učiteljski, privatna pa pustila. S tem bi bil finančni efekt največji in skrb najmanjša.

A država sama ne more in ne sme takih vprašanj reševati samo iz finančnega vidika in ga prav gotovo tudi ne bo. Ravno naša država je že čisto nedvoumno pokazala in dokazala, da je eminentno zainteresirana na vzgoji in pouku svojih državljanov in da tega področja nikakor ni voljna prepustiti privatni inicijativi. Razlogi so tako tehtni in tudi enostavni zlasti za naše jugoslovanske prilike, da prav za prav šele ustvarjamo edinstvo države in naroda, da jih ni potreba niti omejevati, še manj pa o njih razpravljati.

Noben drug stan — razen duhovniškega — pa ne živi v tako tesnih stikih z narodom, kakor učiteljski. Tudi nima nihče tako močnega vpliva na bodoča pokoljenja in njihovo vzgojo, kakor ravno učiteljstvo. Država pa ne sme biti samo od danes na jutri. Zato je tudi dolžnost krmilarjev države, da mislijo in upoštevajo njeno bodočnost tudi takrat, kadar rešujejo na videz samo trenutno pereča vprašanja. Po vsem tem torej odločitev v tem vprašanju ne bo težka in leži na dlani.

Kaj pa potem s kandidatinjami teh učiteljskih?

Te se bodo deloma porazdelile na obe državni ženski učiteljski, kolikor bode pač prostora. Druge pa se bodo pač morale posvetiti drugim študijem, oziroma poklicem. Zakaj vsekakor, da si skušajo že sedaj zagotoviti kje drugod skorjico kruha, kakor pa potem ostati kot učiteljice brez njega.

Državni ženski učiteljski pa bi naj ostali popolni, a brez vsake paralele.

—ski.

Naš stan in naša skupnost.

Zelezo je močno radi svoje skupnosti; ko ta odpuve — razpada. Razpasti mora tudi vsako društvo, v katerem te vezi ni. Ako nam je društvo potrebno, ustvarjamo skupnost.

S pomočjo stanovskih društev je učitelj postal spoštovan in upoštevan človek. Slovensko šolstvo je naglo napredovalo šele tedaj, ko je imelo izobrazbeno, požrtvovalno in v skupnem narodnem delu združeno učiteljstvo. Avstrija je to vedela in videla; zato nas je razdvajala po načelu — divide et impera! in s tem zadrževala naš napredek. Ko pa nam je zasijalo solnce narodne enakopravnosti in svobode v lastni državi, je tudi šolstvo in z njim naš stan nastopil pot navzgor.

Pot navzgor pa je težja, čim večji je klanec. In naš klanec je strm. Toda mi se ga ne strašimo, saj delo dela moža. Podali si bomo roke in ramo ob ramo si bomo krčili pot k skupnemu cilju.

Mi vidimo pred seboj naš v stoletnih borbah izmučeni narod, ki si sedaj, ko je prišel v zatišje, želi počitka. In če mu pri počivanju odrevene noge! Kdo mu bo vtil oživljajočega ognja, da sredi pota ne zaspi —? Mi, ki smo vzgojitelji tiste mladine, s katero se večino prerajajo narodove sile. Mi smo poklica-

ni, da kopljemo strugo onemu čudodelnemu vrelcu našega naroda, o katerem nam je vzel Zupancič: »Mi gremo naprej, mi streli...«

Zivimo v mladi državi, ki rabi močnih stebrov, na katerih naj vzraste mogočna stavba jugoslovskega bratstva. Mislim, da smo tudi mi tisti, ki hočemo, moremo in moramo biti tak prepotrebni stebel. Da pa bomo vredna opora, močan stebel svojemu narodu, sezidajmo ga iz najboljšega materiala. Zvezimo ga z malto, ki se ne bo drobila in pokala! Prepojimo ga s požrtvovalno ljubeznijo, oklenimo ga z obroči pravega prijateljstva.

Nj. Vel. kralj Aleksander nam je nekoč dejal: »Le vsak dober Srb, Hrvat ali Slovenec more biti dober Jugoslovan. In le iz njih bo zrastle močna Jugoslavija.«

Na posameznikih je torej sezidana vsaka človeška družba, pa naj bo majhna ali velika. Na posameznikih ljudje ocenjujejo ves stan. Zato je sveta dolžnost vsakega izmed nas, da se ne enkrat, ampak mnogokrat pretehta, ali je tak učitelj, kot bi po svojih možnostih lahko bil in ali je v korist in čast stanu in narodu. Ako bo popolen posameznik, bo popolna tudi celota. Iz takih zdravih prvin zgrajena skupnost bo nezlomljiva.

Kako pa naj zvežemo med seboj vse te drobce v enovit stebel? Začeli bomo pri učiteljstvu posameznih šol, končali pa pri JUU. Treba nam je le malte, ki jo dobimo s pravo zmesjo peska, apna in vode. Tudi v našem stanu so ljudje najrazličnejših značajev. Nekateri so mehki kot apno, drugi so robati in trdi kot pesek. Sestavine torej imamo. Treba jih je le zamesiti z malo dobre volje in tovarištvom, pa bomo imeli na šolah najlepšo harmonijo dopolnjevanja.

Ko sem pred kratkim bral Polletno poročilo, sem obstal pri natiskanem vprašanju: »Kakšni so odnosi med učiteljstvom in upraviteljem?« To me je upravičeno zabelo in užalilo. Kakšni naj bi neki bili odnosi med ljudmi, ki so vsi odgajali v isti namen, ki jih je usoda privedla v isti kraj, da tam s svojim skupnim delom in vzgledom vzgoje dober narod, ki naj tvori s šolsko mladino eno vzorno družino, katerim mora biti ljubezen, rahločutnost in odpustljivost poklic? To naj bi se vprašal vsak učitelj in upravitelj in ono vprašanje bi bilo odveč.

»Učiteljski Tovariš« je zadnjič prinesel članek pod najnovjšo krilatico »Ni časa«, ki je postala skoro tako popularna kot »Križa je«. In za koga ni časa in kdaj je kriza največja? Največkrat takrat, ko pri nas poteka požrtvovalni tovariš ali deloma tovarišica, ki nas prosi sodelovanja pri stanovskem društvu, ali ko prosijo za podporo tej ali oni učiteljski ustanovi.

Ali pa smo res tako nedelavni, ali je učitelj res tak stiskač, da ne da dinarja za potrebno stvar? Ne! Če srečaš upehanega tovariša ali tovarišico in vprašaš — kam, ti navadno odgovori: pevsko vajo imam, igro študiramo, k telovadbi v Sokolski dom, pri gasilcih imamo sejo, kmetijsko predavanje, gospodinjški tečaj itd. In če ga razna društva prosijo za ustanovnega člana, podporna člana, za nabiralca in darovalca pri gradbi tega ali onega doma, ali v šoli otrok nima zvečka, je lačen, poprosi berač — vedno ima učitelj mehko srce in odprte roke, če le že niso prazne. In za koga vse to — zase, za svoj stan? Malo. Največ za druge. To je več kot zahteva od nas božja zapoved: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!« Mi kršimo to zapoved. Kdo je učitelju bližji kot tovariš učitelj in tovarišica učiteljica? Spoznajmo to in strmino se! Spojimo svoje srce v prid sebi in vsemu učiteljskemu stanu. Ako bo med nami močna skupnost, bo z nami moč in s to bodo računali naši nasprotniki, preden

bodo vrgli na nas krivičen kamen, kot se je to zgodilo pred letom, ki nas še danes bofi.

Sloga jači, nesloga tlačí. Prvi del tega pregovora lahko že občutimo, odkar se je vse jugoslovensko učiteljstvo združilo v eno močno enotno organizacijo JUU. Ako beremo dnevne časopise in poslušamo javno mnenje, opazimo, da se naš stan povsod omenja s spoštovanjem in pohvalo. Ali smo se v enem letu res toliko poboljšali? To je moč skupnosti. Z uradniškim zakonom smo bili uvrščeni v uradniške vrste, kamor po svojem delu in izobrazbi pripadamo. Ali so nam to naklonili po lastni uvidevnosti? To je delo naše organizacije. In šolski zakon? Tudi v njem se pozna delo vsega učiteljstva.

Nismo pa še dosegli vsega. Še nas žuli čevlji tu ali tam. Nujno potreben je pravilnik k šolskemu zakonu, ureditev stanovanj in stanarine, končna odmera kuriva, novi učni načrt, naša zastopstva v javnih korporacijah, nastavljanje, napredovanje, nadzorniško vprašanje in drugo.

Zato pa nujno rabimo požrtvovalnega sodelovanja vseh, od učiteljskih pripravnikov do nadzornikov. Ne glejmo samo na svojo lestev, gradimo celoto! Spoznavajmo se med seboj. Pri vsakem boš našel na zunaj morda skrite vrline, zaradi katerih ga boš lahko spoštoval in bosta postala iskrena tovariša. Ako pa misliš, da si boljši in sposobnejši od nje, mu ljubeznjivo pomagaj k napredku.

In tisti, ki je dosegel kak višji položajni klin, naj nas ne gleda od zgoraj, stopi naj doli in naj bo naš, ker iz nas je izšel. Mi rabimo voditeljev, pa tudi oni rabijo nas; zato bodimo organska celota.

Kako pa naj mi pripomoremo k močni celotni organizaciji? Naša naloga je, da ustvarimo zdravo celico k temu skupnemu organizmu. Izpopolnjujmo svoje društvo! Bodimo mu zvesti in delovni člani! Podpirajmo ga z dobrim svetom in dejanjem. Tu je naše ognjišče, na katerem naj se izžareva vsa naša tvorna sila. Tu srkajmo moči in hrepenenja po stanovski popolnosti. Tu naj bo naša stanovska spovednica in prižnica. Mi vsi pa bodimo sodniki, obtoženci in vodniki.

Tako bo z nas nastala duhovna edinica, ki bo dobrodošla opeka k strebru naše lepe domovine.

Svojemu stanu pa smo dolžni: ravnati se po Gregorčičevih besedah:

»Mož cel na svojem mestu vsakdo bodi, ne stol možu, mož stolu da sijaj!«

Tovariška zavest.

Čudno je, kako rade se izpremene besede, ki imajo važen pomen, v abstraktno pojme, ki ostanejo potem samo še pojmi. Tako beseda je tudi tovariš. Prav rad bi vedel, kdo je tovariš in kaj je tovarištvo.

Človek bi mislil, da moramo biti srečni, če moremo komu pomagati, če je v stiski. Pa to delo časih nekaterim vznemirja živce. Tako je nekateri razburil dopis sekcije glede tovarišev, ki imajo obilo dece. — Da je bolj slabo na svetu, občutimo pač v vseh treh pridnevniških stopnjah. Toda, če komu res redka prede, je sam kriv svoje usode. Zato ne smemo pomagati takim, ki ne morejo zmagovati bremen vsled otrok, tudi če nismo sami prizadeti. Sploh bi moralo biti v šolskem zakonu maksimirano ne samo število otrok v šoli, ampak tudi učiteljevih lastnih otrok; poleg tega bi moral vsak, kdor se poroči, položiti kavejco. To bo moderno! Saj smo bogati! Kdor je oblagodarjen z otroki, ne sme priti na kako ugodno mesto — predobro bi mu bilo!

Z užtkom vsakdo čita Försterjevo »Lebensführung«, kjer dobi vpogled v razne prilike življenja. Koliko živih prilik nas obdaja! Kamorkoli pogledamo, lahko pridno študiramo sociologijo. Brez te naobrazbe, brez vpogleda v življenje ostanemo učitelji tuji otrokom v šoli.

Koliko laže bomo presojali lastne prilike. V moji blagajni zdrkne živo srebro konec meseca na ničlo, pa nimam otrok, zato se čudim tovarišem, ki so oblagodarjeni z otroki, kako morejo sploh shajati. Vsakemu človeku z zdravim razumom mora biti jasno, da s 150 Din na mesec ni mogoče preživiti otroka, še manj ga šolati. Ker nimamo posestev, ki bi jih zapustili otrokom, smo menda upravičeni, da jim izberemo vsaj poklic, do katerega ima učiteljski otrok tudi pravico. To pa je mogoče le, če je oče učitelj nameščen v kraju, odkoder je šolanje mogoče brez posebnih stroškov, ki jih sicer ne zmoro.

Zanimivo bi bilo pogledati malo nazaj. Tudi poprej so bili težki časi, zato je le malo tovarišev mogel izšolati svoje otroke. Večina učiteljskih otrok se je oprjela poklica, ki jim je bil najlaže in najhitreje dosegljiv. To je bila pač njihova zadeva.

Naša zadeva pa je, da razmotrivamo, ali je to koristilo ugledu našega stanu. Mislim, da to za nas ni vseno.

Sekcijo tudi ne bi smelo skrbeti, da se popravijo krivice nekaterim tovarišem, ki bi

morali dobiti mesta, ki so jih dobili drugi brez ozira na starost, kvalifikacijo in socialne prilike.

Sicer je pa prav nepotrebna skrb, da bi sekcija nastavljala tovariše, saj jih ne more. Prav pa bo napravila, če se bo potezala za one, ki žive v težkih socialnih razmerah, imajo isto število let kot ostali prosilci, enako službeno oceno in so delavni tudi izven šole. Taki bedni tovariši so pogosto bolj delavni in idealni kot mi. Ti prenašajo svoje težave tiho. Če to želimo in zahtevamo, se nam res ni treba bati, da bi se protežiralo sorodstvo — kot se boje nekateri — saj imamo kontrolo. Toliko socialno čuteči pa moramo biti, ker mora pri nas vendar prevladovati srčna kultura; zunanja kultura, brez notranje, sploh ni kultura.

Vprašanje je načeto, ne iz osebnih koristi in komoditete, iz gole socialne potrebe moramo pokreniti vse, da pomoremo onim, ki so pomoči najbolj potrebni, to so naši tovariši s šolo godnimi otroki. Bodočnost sloni na našem podmladku — tega se kot učitelji moramo zavedati, saj vendar kaj delamo dan v dan. In če žrtvujemo zdravje in moči, čas in vse za naš podmladek, bomo v prvi vrsti še nekoliko žrtvovali otrokom naših sodelavcev.

Ne bomo, kot nekateri hišni gospodarji, vprašali, koliko ima otrok in če jih je veliko, brezobzirno postavili pod kap — ne, prav za to jim bomo odstopili ugodnejše mesto, da jim, če tudi sebi v škodo, pomoremo.

X. REDNI OBČNI ZBOR UČITELJ. DOMA V MARIBORU

se vrši v četrtek, dne 24. marca 1932. in sicer v dvorani Nabavljalně zadrude drž. nameščencev na Rotovškem trgu v Mariboru z začetkom ob 9. (devet) uri. Dnevni red obsega poročila funkcionarjev upravnega odbora in nadzorstva, volitev, določitev članarine in slučajnosti. Ker je to že prvi jubilejni občni zbor lepo se razvijajočega Uč. doma v Mariboru, ki upravlja precejšnje premoženje, zato je pričakovati primerno udeležbo.

Predsednik.